

Theoretical Analysis of Discontinuities and Continuities in Theories of Labour and Social Welfare

Farzaneh Mohammadi^{1*}, Mansour Vosoughi²

1. PhD student in Environmental Science, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran (Corresponding author). f1983mohammadi@gmail.com
2. Professor, Department of Sociology, University of Tehran, Iran MVosoughi1320@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
<p>Article type Research Article</p> <p>Article history Received: 3 October 2025 Accepted: 22 November 2025 Published: 19 February 2026</p> <p>Keywords: Labour, Social Welfare, Welfare State, Theorization, Labour Market.</p>	<p>Introduction: This article provides an in-depth theoretical analysis of the intricate and reciprocal relationship between theories in the domain of labor and theories of the social welfare state. In light of the fundamental transformations of the labor market under neoliberalism, globalization, and the emergence of new forms of employment, the necessity of revisiting the theoretical foundations of social welfare is increasingly felt.</p> <p>Objective: The core problem of this research lies in the theoretical incoherence and discontinuities existing between various approaches to labor (as the basis for the production and distribution of welfare) and welfare state models (as the primary regulator of redistribution). The main objective is to present a coherent analytical framework capable of illuminating these connections and conflicts.</p> <p>Method: The research methodology employed is documentary and theoretical analysis, based on a comparative study of classical and contemporary texts in both fields.</p> <p>Findings: Key findings indicate how fundamental theoretical models of labor (such as the neoclassical approach based on human capital, or the Marxist approach based on class conflict) directly explain or necessitate different welfare state models (such as the Liberal, Conservative, and Social Democratic regimes of Esping-Andersen). Furthermore, Polanyi's concept of the "decommodification" of labor is introduced as a theoretical turning point for understanding the welfare state's mechanism in response to labor market risks.</p> <p>Conclusion: In conclusion, the contemporary welfare state requires a theoretical redefinition that views labor not merely as a commodity, but as a social institution central to citizenship identity and security.</p>
<p>Cite this article: Mohammadi, F., Vosoughi, M. (2025). Theoretical Analysis of Discontinuities and Continuities in Theories of Labour and Social Welfare. <i>Labour and Social Protection Studies</i>, 1(1), 31-44.</p>	
<p> ©The Author(s). Publisher: Labor and Social Security Institute</p>	

تحلیل تئوریک گسست ها و پیوند ها در نظریه های کار و رفاه اجتماعی

فرزانه محمدی^{۱*}، منصور وثوقی^۲

۱. دانش آموخته دکتری محیط زیست، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران (نویسنده مسئول). f1983mohammadi@gmail.com

۲. استاد جامعه شناسی دانشگاه تهران، ایران MVosoughi1320@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخچه دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۱۱ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۱ انتشار: ۱۴۰۴/۱۱/۳۰</p> <p>کلیدواژه‌ها کار، رفاه اجتماعی، دولت رفاه، نظریه پردازی، بازار کار.</p>	<p>مقدمه: این مقاله به تحلیل عمیق و تئوریک رابطه متقابل و پیچیده میان نظریه های حوزه ی کار و نظریه های دولت رفاه اجتماعی می پردازد. در مواجهه با تحولات بنیادین بازار کار در دوران نئولیبرالیسم، جهانی شدن و ظهور اشکال جدید اشتغال، ضرورت بازنگری در مبانی نظری رفاه اجتماعی بیش از پیش احساس می شود.</p> <p>هدف: مسئله اصلی این پژوهش، عدم انسجام و گسست های تئوریک موجود میان رویکردهای مختلف به کار (به عنوان مبنای تولید و توزیع رفاه) و مدل های دولت رفاه (به عنوان تنظیم کننده اصلی توزیع مجدد) است. هدف اصلی، ارائه یک چارچوب تحلیلی منسجم است که بتواند این پیوندها و تقابل ها را روشن سازد.</p> <p>روش: روش تحقیق مورد استفاده، تحلیل اسنادی و نظری بوده و بر مبنای مطالعه تطبیقی متون کلاسیک و معاصر در هر دو حوزه استوار است.</p> <p>یافته ها: یافته های کلیدی نشان می دهند که چگونه مدل های بنیادین نظری کار (مانند رویکرد نئوکلاسیک بر اساس سرمایه انسانی، یا رویکرد مارکسی بر اساس تضاد طبقاتی) به طور مستقیم، مدل های مختلف دولت رفاه (مانند مدل های لیبرال، محافظه کار و سوسیال دموکراتیک اسپینگ-اندرسن) را تبیین و یا ایجاب می کنند. همچنین، مفهوم "سلب کالایی شدن" کار نزد پولانی به عنوان یک نقطه عطف تئوریک برای درک سازوکار دولت رفاه در قبال ریسک های بازار کار معرفی می شود.</p> <p>نتیجه گیری: در نهایت، نتیجه گیری حاکی از آن است که دولت رفاه معاصر نیازمند یک بازتعریف تئوریک است که کار را نه صرفاً یک کالا، بلکه یک نهاد اجتماعی در مرکزیت هویت و امنیت شهروندی ببیند.</p>
<p>استناد: محمدی، ف.، وثوقی، م. (۱۴۰۴). تحلیل تئوریک گسست ها و پیوند ها در نظریه های کار و رفاه اجتماعی. <i>مطالعات کار و حمایت اجتماعی</i>، (۱)، ۴۴-۳۱.</p>	
<p>ناشر: مؤسسه کار و تأمین اجتماعی © نویسندگان.</p>	

Extended Abstract

Purpose

Work, in modern societies, is seen as more than just a productive economic activity; it is the backbone of the social structure, the main source of individual identity, and the most important route to earning income and accessing welfare resources (Durkheim, 1893). This fundamental importance has made theories of work and the labor market naturally central to theories of redistribution and the welfare state. From its inception, the welfare state was largely based on the assumption of a stable and reliable relationship between full-time employment, consistent work, and income generation (Standing, 2011). In this traditional paradigm, access to welfare benefits (such as pensions, unemployment insurance, and health care) was strongly tied to an individual's employment status, which in turn strengthened the correlation between theories of work and the structure of the welfare state. However, the last four decades have witnessed fundamental and paradigmatic changes in the nature of work and the functioning of the labor market that have severely challenged traditional theoretical and policy models. Globalization, technological advances, the increasing role of multinational corporations, and structural changes in labor demand have led to the emergence of markets characterized by increasing flexibility, piecework, and diverse and often unstable forms of employment (Castells, 2000). Informal work, short-term contracts, and the increasing presence of women in the labor market with part-time employment patterns have undermined the traditional structure of decent work. The present study is therefore based on the assumption that to understand how the welfare state adapts or fails in the twenty-first century, an integrated theoretical analysis is needed that focuses on the interaction between these two domains. This necessity arises from the fact that welfare policies (from unemployment insurance to job retraining) are directly subject to our definition of the nature of work, expectations of the labor market, and the way workers interact with state institutions. The failure to create this coherent analytical framework leads to policies that either rely too much on "activation" without providing quality jobs, or are helpless in explaining new welfare institutions for platform workers. Consequently, this article seeks to bridge the theoretical gap between productive (labor) and distributive (welfare) theories in order to map out theoretical paths for the transformation of the welfare state in light of new labor market realities. The main goal is to provide a comprehensive and systematic theoretical analysis of the theoretical interactions and contrasts between labor and welfare theories.

Method

This research is based on a theoretical-analytical and documentary method designed to synthesize the theory and create a coherent conceptual framework at the intersection of the two theoretical fields of labor and welfare. The nature of the problem (examining theoretical linkages) requires analytical tools that are capable of comparing intellectual paradigms, rather than collecting direct empirical data.

The dominant method in this research is a comparative theoretical analysis, which is carried out in several stages:

- a) Structural analysis of theories: Each theory (such as human capital theory and labor reproduction theory) is analyzed based on its central concepts (such as investment versus exploitation) and fundamental assumptions about the behavior of economic agents (workers and employers).
- b) Identification of points of intersection and disjunction: Focusing on concepts such as "decommodification" and "social rights" as bridges of communication. In this stage, it is determined how different explanations of "work" (as a commodity or a social institution) lead to different models of the "welfare state" (as a complement to the market or as a substitute for it). For example, it compares how the definition of work in human capital theory leads to

‘market’-based welfare policies (such as private insurance), while the definition of work in Polanyi’s theory requires ‘social protection’-based welfare policies (such as public law).

c) Theoretical synthesis: Finally, the attempt is made to combine the powerful elements of different theories (for example, combining the structural analysis of the institutional labor market with the legal framework of citizenship), to present a new analytical model that covers the gaps in the unidimensional explanations. This synthesis will be an answer to the main question of providing a coherent framework.

Findings

The final analysis suggests that a sustainable welfare state must embrace a theory of work that:

- (a) considers work as the primary source of identity (Marshall);
- (b) considers work as the capacity to produce value (Marx); and
- (c) considers work as a social institution in need of support (Polanyi).

Existing models fail because they focus on only one of these three pillars. A successful welfare state is one that organizes labor market institutions so that human capital is used optimally (the neoclassical goal), but at the same time, weakens the secondary sector structure by providing universal services and provides basic job security for all citizens regardless of their job status (the social democratic goal).

Conclusion

This study aimed to provide a fundamental theoretical analysis of the relationship between labor theories and the welfare state, and showed that differences in the basic assumptions of labor theories lead directly to the formation of different models of the welfare state.

Answer to main question: The main theoretical connections and disconnects are that labor theories focus primarily on production and labor pricing (neoclassical economics) or exploitation in production (Marxism), while welfare theories emphasize post-production redistribution and risk management (Marshall and Spink-Andersen). The main disconnect lies in ignoring the fact that the welfare state, rather than simply correcting market outcomes, should also target the institutional structure of the labor market. Welfare policies, when their underlying labor theory is weak (such as relying solely on human capital in the face of structural exploitation), only lead to superficial repairs and fail to resolve chronic crises such as instability.

Answer to sub-question A: Different theories of labor offer different explanations for the welfare state. Human capital theory requires a liberal and enabling welfare state because it sees the state as merely a complement to individual investment. In contrast, Marxian theory, with its emphasis on class antagonism, defines the welfare state as a mechanism for the reproduction of a dominated labor force that can reach its maximum capacity to meet the costs of social reproduction in social democratic models. Dual labor market theory, in a subtle way, explains the persistence of the conservative welfare state, where welfare institutions unequally protect primary sector jobs.

Answer to sub-question b: The Sping-Andersen welfare state models, in turn, affect the labor market. The liberal state, with minimal commodification, pushes the labor market toward maximum flexibility and acceptance of low-wage jobs. The conservative state, by supporting traditional job structures and history-based insurance, resists these changes but fails to attract new workers. While the social democratic model, by providing strong public services, reduces the cost of entry into the labor market for employers and keeps the workforce from being solely dependent on low-wage jobs, it shifts competitive pressure onto the public sector.

مقدمه

کار، در جوامع مدرن، فراتر از صرفاً یک فعالیت اقتصادی مولد، به مثابه ستون فقرات ساختار اجتماعی، منبع اصلی هویت فردی و مهم ترین مسیر برای کسب درآمد و دسترسی به منابع رفاهی تلقی می شود (Durkheim, 1893). این اهمیت بنیادین باعث شده است که نظریه های مربوط به کار و بازار کار، به طور طبیعی در مرکز تئوری های توزیع مجدد و دولت رفاه قرار گیرند. دولت رفاه، از بدو شکل گیری خود، عمدتاً بر پایه فرض وجود یک رابطه پایدار و قابل اتکا بین اشتغال تمام وقت، کار منسجم^۱ و تولید درآمد بنا شده بود (Standing, 2011). در این پارادایم سنتی، دسترسی به مزایای رفاهی (مانند بازنشستگی، بیمه بیکاری و خدمات درمانی) به شدت به وضعیت اشتغال فرد گره خورده بود، که این خود موجب تقویت همبستگی میان نظریه های کار و ساختار دولت رفاه می شد. با این حال، چهار دهه اخیر شاهد تغییرات بنیادین و پارادایمی در ماهیت کار و عملکرد بازار کار بوده ایم که مدل های سنتی نظری و سیاستی را به شدت تحت فشار قرار داده است. جهانی شدن، پیشرفت های تکنولوژیک، افزایش نقش شرکت های چندملیتی، و تحولات ساختاری در تقاضا برای نیروی کار، منجر به ظهور بازارهایی با ویژگی هایی چون انعطاف پذیری^۲ فزاینده، قطعه کاری^۳ و اشکال متنوع و اغلب ناپایدار اشتغال شده است (Castells, 2000). کار غیررسمی، قراردادهای کوتاه مدت، و افزایش زنان در بازار کار با الگوی اشتغال پاره وقت، ساختار سنتی کار شایسته^۴ را تضعیف کرده است.

این تحولات، چالش های نظری جدی را بر سر راه نظریه های رفاه اجتماعی ایجاد کرده است. اگر دولت رفاه بر مبنای مفهوم "شهروندی" و دسترسی برابر بنا شده باشد (همان گونه که مارشال (Marshall, 1950) مطرح کرد)، این شهروندی چگونه می تواند در مواجهه با بازار کاری که افراد را به طور فزاینده ای در وضعیت "بی ثباتی"^۵ قرار می دهد، تداوم یابد؟ نظریه های کلاسیک دولت رفاه، مانند طبقه بندی اسپینگ-اندرسن (Esping-Andersen, 1990)، عمدتاً بر اساس تبیین سلب زدایی^۶ از نیروی کار در مقابل سرمایه بنا شده بودند. اما با افزایش کار موقت و کم دستمزد، میزان سلب زدایی برای بخش بزرگی از جمعیت کاهش یافته است. چالش اصلی این است که نظریه های کار (از اقتصاد نئوکلاسیک تا نظریه های تضاد) اغلب به سازوکارهای بازار کار می پردازند، در حالی که نظریه های رفاه اجتماعی بیشتر بر چگونگی توزیع مجدد تاکید دارند و کمتر به دینامیک های بنیادی تولید و جذب نیروی کار توجه می کنند. برای مثال، نظریه سرمایه انسانی (Becker, 1964) کار را صرفاً مجموعه ای از مهارت های قابل مبادله می بیند که منطقاً باید با بازار کار همسو باشد، اما این دیدگاه قادر به تبیین چرایی نیاز به شبکه های ایمنی اجتماعی در صورت شکست بازار سرمایه انسانی نیست. از سوی دیگر، دیدگاه های رادیکال تر (مانند مارکسیستی) کار را در قالب استثمار تعریف می کنند، اما مکانیسم های دقیق دولت رفاه را به عنوان یک پاسخ یا بازتولید کننده این استثمار به تفصیل بیان نمی کنند.

لذا، پژوهش حاضر بر این فرض استوار است که برای درک چگونگی انطباق یا شکست دولت رفاه در قرن بیست و یکم، نیاز به یک تحلیل تئوریک یکپارچه است که به صورت متمرکز به تعامل این دو حوزه بپردازد. این لزوم ناشی از آن است که سیاست های رفاهی (از بیمه بیکاری گرفته تا آموزش مجدد شغلی) مستقیماً تابع تعریف ما از ماهیت کار، انتظارات از بازار کار، و نحوه تعامل کارگران با نهادهای دولتی است. ناتوانی در ایجاد این چارچوب تحلیلی منسجم، منجر به سیاست گذاری هایی می شود که یا بیش از حد بر "فعال سازی"^۷ تکیه می کنند بدون فراهم کردن شغل های با کیفیت، یا در تبیین نهادهای نوین رفاهی برای کارگران پلتفرمی درمانده اند. در نتیجه، این مقاله به دنبال پر کردن شکاف نظری میان نظریه های مولد (کار) و نظریه های توزیعی (رفاه) است تا بتواند مسیرهای نظری تحول دولت رفاه را در پرتو واقعیت های جدید بازار کار ترسیم نماید. هدف اصلی ارائه یک تحلیل تئوریک جامع و سیستماتیک از تعاملات و تقابلات نظری بین نظریه های کار و رفاه اجتماعی است.

¹ Standard Employment Relationship - SER

² Flexibility

³ Gig Economy

⁴ Decent Work

⁵ Precarity

⁶ Decommodification

⁷ Activation

سوالات تحقیق

سوال اصلی: پیوندها و گسست‌های تئوریک اصلی بین نظریه‌های کار و نظریه‌های رفاه اجتماعی چیست و چگونه این تفاوت‌ها سیاست‌گذاری‌های رفاهی را شکل می‌دهند؟

سوالات فرعی

۱. چگونه نظریه‌های مختلف کار (مانند نئوکلاسیک، مارکسی، نهادی) ساختار و مسیرهای تحول دولت رفاه را تبیین می‌کنند؟
۲. سیاست‌های دولت رفاه بر اساس مدل‌های مختلف (مانند طبقه‌بندی اسپینگ-اندرسن) چگونه بر ساختار و شرایط بازار کار تاثیر متقابل می‌گذارند؟

تعریف مفاهیم تحقیق

برای تحلیل تئوریک منسجم، لازم است تعاریف دقیق و تاریخچه‌مند از مفاهیم کانونی به عمل آید:
کار: در معنای عام، کار به هرگونه فعالیت ذهنی یا بدنی برای تولید کالا یا ارائه خدمات اطلاق می‌شود. اما در ادبیات نظری، تمایز مهمی میان (Work عمل فیزیکی یا ذهنی انجام شده و Labor نیروی کار به مثابه یک نهاد اجتماعی-اقتصادی برای فروش) وجود دارد.

- تعریف کلاسیک کار: کار نیروی اصلی عرضه در بازار است که به صورت کمی اندازه‌گیری شده و بر اساس بهره‌وری حاشیه‌ای ارزش‌گذاری می‌شود (Robbins, 1971).
 - تعریف مارکسی: کار یا نیروی کار، ظرفیت انجام کار است که توسط کارگر به سرمایه‌دار فروخته می‌شود و تنها منبع خلق ارزش مازاد است (Marx, 1867).
 - تعریف نهادی/رفاهی: کار به عنوان پایه دسترسی به امنیت اقتصادی و هویت اجتماعی. تیموس کار را نه تنها به عنوان منبع درآمد، بلکه به عنوان یک 'نظام توزیع رفاه' معرفی می‌کند که دولت رفاه آن را تکمیل یا جایگزین می‌کند. در این چارچوب، کار عنصری است که دولت رفاه برای آن زیرساخت اجتماعی فراهم می‌آورد (Titmuss, 1974).
- رفاه اجتماعی:** رفاه اجتماعی به مجموعه‌ای از سیاست‌ها، نهادها و برنامه‌ها اشاره دارد که هدفشان تامین حداقل استانداردهای زندگی، کاهش فقر، توزیع مجدد درآمد و مدیریت ریسک‌های اجتماعی (بیماری، بیکاری، پیری) است (Pierson, 1994).
- تعریف حقوقی (مارشال): رفاه اجتماعی به عنوان حقوق اجتماعی (حق بر امنیت اقتصادی) تعریف می‌شود که به شهروندان صرف نظر از عملکردشان در بازار تعلق می‌گیرد.
 - تعریف ابزاری (اسپینگ-اندرسن): رفاه اجتماعی ابزاری برای تعدیل نتایج بازار است. این مفهوم از طریق درجه "سلب کالایی شدن" تعریف می‌شود؛ یعنی میزان توانایی فرد برای کسب درآمد و زندگی بدون وابستگی به فروش نیروی کار خود در بازار.

دولت رفاه: دولت رفاه، نهادی است که مسئولیت تامین رفاه اجتماعی شهروندان را بر عهده می‌گیرد و این تامین را از طریق نهادهای مالیاتی/بیمه‌ای و شبکه‌های اجتماعی انجام می‌دهد

- تعریف تروژایی: دولت رفاه بر اساس میزان توانایی‌اش در سلب کالایی کردن (جدا کردن زندگی شهروند از منطق بازار) طبقه‌بندی می‌شود (Esping-Andersen, 1990).
- انواع مدل‌ها: مدل‌های لیبرال (حداقل مداخله، مشروط به کار)، مدل‌های محافظه‌کار/کورپوراتیست (حفظ سلسله مراتب طبقاتی و وضعیت شغلی، مبتنی بر سوابق شغلی) و مدل‌های سوسیال دموکراتیک (خدمات جهانی، سلب کالایی شدن بالا).

بازار کار: بازار کار محلی است که در آن نیروی کار به عنوان یک نهاده اقتصادی عرضه و تقاضا می‌شود

- دیدگاه نئوکلاسیک: بازار کار مکانی نسبتاً کارآمد و انعطاف‌پذیر که قیمت (دستمزد) بر اساس تعادل عرضه و تقاضا تعیین می‌شود (Samuelson, 1973).

▪ دیدگاه نهادی: بازار کار، محلی ساختاریافته است که توسط قوانین، اتحادیه ها، و نهادهای دولتی (مانند حداقل دستمزد و مقررات اخراج) شکل می گیرد. نهادهای بازار کار، به شدت بر میزان سلب کالایی شدن و امنیت شغلی تاثیر می گذارند (Crouch, 2000).

ارتباط مفهومی: تقاطع این مفاهیم در این است که دولت رفاه، به طور تاریخی، سعی در "مدیریت" یا "جبران" نقص های کار در بازار کار داشته است. دولت رفاه بر اساس مدل نظری کار (مثلاً اگر کار را صرفاً سرمایه انسانی ببیند)، سیاست هایی را اتخاذ می کند که بر "بهبود" ظرفیت های فرد در بازار تاکید دارند (مانند آموزش مجدد). اما اگر دولت رفاه، کار را نهادی تحت استثمار ببیند (مانند دیدگاه مارکسی)، سیاست هایش بیشتر معطوف به توزیع مجدد قدرت در فرایند تولید (مانند حمایت از اتحادیه ها) خواهد بود.

مبانی نظری تحقیق

تحلیل تئوریک رابطه میان کار و رفاه اجتماعی نیازمند واکاوی همزمان دو جریان فکری بزرگ است: نظریه هایی که به ماهیت تولید و ارزش کار می پردازند و نظریه هایی که سازوکارهای دولتی برای توزیع مجدد نتایج کار و مدیریت ریسک را بررسی می کنند.

الف) نظریه های کار و بازار کار

نظریه سرمایه انسانی

این رویکرد، که به شدت تحت تاثیر کارهای بکر (Becker, 1964) است، کار را به مثابه انباشت سرمایه ای می بیند که افراد با سرمایه گذاری بر آموزش، مهارت و تجربه آن را افزایش می دهند. در این چارچوب، بازار کار مکانی کارآمد است که افراد بر اساس بازدهی سرمایه انسانی خود دستمزد دریافت می کنند. دولت رفاه، در این دیدگاه، معمولاً نقش محدودی دارد و صرفاً برای اصلاح شکست های بازار (مانند نارسایی در دسترسی به آموزش یا تامین بیمه ریسک های شخصی) ضروری است. نظریه های رفاهی همسو با این رویکرد، بر "فعال سازی" و سرمایه گذاری مجدد بر سرمایه انسانی بیکاران تمرکز می کنند تا آنها مجدداً به بازار کار بازگردند (Mishra, 2010).

نظریه بازار کار دوگانه

نظریه های دوگانه، که ریشه در کارهای کارگری و نهادی دارند، بازار کار را به دو بخش اصلی تقسیم می کنند: بخش اولیه (Primary) با مشاغل باثبات، دستمزد بالا و مسیرهای ارتقای شغلی، و بخش ثانویه با مشاغل ناپایدار، کم دستمزد و فاقد امنیت. این نظریه ها، بر خلاف دیدگاه نئوکلاسیک، ساختار اجتماعی و نهادی را در شکل گیری نابرابری ها مهم می دانند. دولت رفاه در این چارچوب باید برای کاهش شکاف بین این دو بخش عمل کند؛ اما شکست دولت های رفاه در حذف کامل بخش ثانویه، خود یکی از تبیین های نظری برای تداوم آن است، زیرا بخش اولیه از طریق لابی گری از طریق سیاست ها، موقعیت خود را حفظ می کند (Doeringer & Piore, 1971).

نظریه بازتولید نیروی کار مارکسی

این نظریه کار را نه صرفاً به عنوان یک کالا، بلکه به عنوان نیروی کار قابل فروش تعریف می کند که ارزش استفاده آن بیش از ارزش مبادله (دستمزد) است. تمرکز اصلی بر استثمار است. در این دیدگاه، دولت رفاه ابزاری دوگانه است: از یک سو، شبکه های ایمنی ضروری را فراهم می کند تا نیروی کار در برابر بحران های بازار زنده بماند (بازتولید نیروی کار) و از سوی دیگر، شرایطی را فراهم می کند که کارگران همچنان مجبور به فروش نیروی کار خود باشند (پذیرش قدرت سرمایه (Hirsch, 1978)). این دیدگاه، تفاوت میان مشاغل رسمی و غیررسمی را به مثابه تفاوت در سطح استثمار و درجه کنترل سرمایه بر نیروی کار تفسیر می کند. مفهوم از خودبیگانگی^۱ که کارل مارکس آن را در سال های جوانی خود و به ویژه در «دست نوشته های اقتصادی و فلسفی ۱۸۴۴» (Marx, 1844/1964) توسعه داد، هسته اصلی نقد او بر اقتصاد سیاسی و شرایط زندگی در نظام سرمایه داری صنعتی است. مارکس با الهام از هگل و فوئرباخ، مفهوم فلسفی بیگانگی را از حوزه ی اندیشه به حوزه **ملموس کار و اقتصاد منتقل کرد و آن را به عنوان یک پدیده عینی و ساختاری تعریف نمود که محصول نظام مالکیت خصوصی است. برای مارکس، کار، فعالیتی است که**

¹ Alienation

انسان را از حیوانات متمایز ساخته و او را به موجودی «نوعی» (Species-Being) تبدیل می‌کند. کار نه تنها طبیعت را برای رفع نیازها تغییر می‌دهد، بلکه وسیله‌ای برای تحقق پتانسیل‌های خلاق و جوهر انسانی است. با این حال، سرمایه‌داری این فرآیند را وارونه می‌کند: کار به جای آنکه انسان را آزاد سازد، او را به بردگی می‌کشاند و به او آسیب می‌رساند.

ابعاد چهارگانه از خودبیگانگی

مارکس بیگانگی در کار مزدی را در چهار بعد کلیدی و درهم‌تنیده تحلیل می‌کند که فراتر از صرفاً نارضایتی شغلی است:

۱. بیگانگی از محصول کار^۱: اولین و ملموس‌ترین شکل بیگانگی، جدایی کارگر از محصول کار خود است. در نظام

سرمایه‌داری، کارگر کالایی را تولید می‌کند که مالک آن نیست و کوچک‌ترین کنترلی بر سرنوشت آن ندارد. محصول کار، که در واقع عینیت‌یافته انرژی، خلاقیت و زمان کارگر است، به نیرویی مستقل و بیگانه تبدیل می‌شود که در مقابل او قرار می‌گیرد (Marx, 1844/1964, p. 108). این محصول در بازار فروخته می‌شود، سود ایجاد می‌کند و این سود انباشته شده به سرمایه‌ای تبدیل می‌شود که به نوبه خود، قدرت سرمایه‌دار را برای تداوم استثمار کارگر تقویت می‌کند. به بیان مارکس، «هرچه کارگر بیشتر تولید کند، به همان اندازه فقیرتر می‌شود» زیرا شیء تولید شده به عنوان یک قدرت بیگانه در مقابل او ایستاده و نیروی حیات او را می‌مکد.

۲. بیگانگی از فعالیت تولیدی: بیگانگی فقط محدود به محصول نهایی نیست، بلکه در خود عمل تولید نیز ریشه دارد.

کار در نظام سرمایه‌داری نه یک ابراز وجود، بلکه وسیله‌ای صرف برای بقا است. مارکس مشاهده می‌کند که فعالیت کار به جای آنکه نیازهای درونی و خلاق کارگر را برآورده کند، اجباری بیرونی است. کارگر در محیط کار احساس بیگانگی و ناراحتی می‌کند و فقط زمانی که در خانه و بیرون از محیط کار است، احساس راحتی و تعلق به خود می‌کند. این نوع از بیگانگی نتیجه سازمان‌دهی کار تحت سلطه سرمایه‌دار است. کارگر کنترلی بر فرآیند کار، زمان، و شیوه‌های تولید ندارد؛ او صرفاً به بخشی مکانیکی از ماشین تولید تبدیل شده است. کار دیگر هدف زندگی نیست، بلکه فقط ابزاری برای گذران زندگی است (Marx, 1844/1964).

۳. بیگانگی از جوهر نوعی: بعد سوم از خودبیگانگی، به حوزه فلسفی تری می‌پردازد. مارکس استدلال می‌کند که جوهر

انسانیت^۲ در توانایی انسان برای کار خلاقانه و آگاهانه نهفته است. انسان می‌تواند به طور آزادانه و هدفمند جهان پیرامون خود را مطابق با اراده‌اش شکل دهد، برخلاف حیوانات که فقط بر اساس غریزه عمل می‌کنند. بیگانگی از جوهر نوعی به معنای محرومیت انسان از این ظرفیت خلاقانه است. در کار مزدی، فرد مجبور است استعدادهای خلاقانه خود را صرف اهدافی کند که توسط شخص دیگری تعیین شده است. این امر باعث می‌شود که کارگر نه به عنوان یک انسان آگاه و آزاد، بلکه به عنوان یک نیروی کار^۳ در نظر گرفته شود که صرفاً یک کالا در بازار است. این فرآیند انسان را از طبیعت انسانی خود بیگانه می‌سازد و او را به سطحی پایین‌تر از هستی نوعی تقلیل می‌دهد.

۴. بیگانگی از دیگران: از آنجا که نظام سرمایه‌داری روابط انسانی را بر پایه منافع متقابل و رقابت اقتصادی بنا می‌کند،

چهارمین بعد بیگانگی، بیگانگی از دیگران است. در این نظام، کارگران مجبورند در یک محیط کاری رقابتی با یکدیگر برای حفظ شغل و دستمزد رقابت کنند، که این امر مانع از همبستگی طبیعی بین انسان‌ها می‌شود. علاوه بر این، رابطه اصلی در سرمایه‌داری، رابطه متخاصم بین سرمایه‌دار (مالک ابزار تولید) و کارگر (کسی که نیروی کار خود را می‌فروشد) است. این رابطه ذاتی استثمارگرانه است و مانع از شکل‌گیری روابط انسانی بر اساس احترام و همکاری می‌شود. بیگانگی از همکاران و از سرمایه‌دار، باعث می‌شود که جامعه به جای یک مجموعه هماهنگ، تبدیل به مجموعه‌ای از افراد ایزوله‌شده و متخاصم شود (Engels, 1846/1970 & Marx).

¹ Alienation from the Product

² Species-Being

³ Labour Power

ریشه شناسی و راه حل مارکس

مارکس به صراحت ریشه هر چهار شکل بیگانگی را در ساختار اقتصادی جامعه، به طور خاص مالکیت خصوصی بر ابزار تولید، می‌داند. در حالی که اقتصاددانان کلاسیک (مانند آدام اسمیت) تقسیم کار و مالکیت خصوصی را منبع ثروت و کارایی می‌دانستند، مارکس آن‌ها را منبع فقر اجتماعی و انحطاط انسانی تلقی می‌کرد. راه حل مارکس برای رفع بیگانگی، یک راه حل صرفاً اخلاقی یا روانی نبود، بلکه نیازمند یک دگرگونی انقلابی بود: الغای مالکیت خصوصی و ایجاد یک جامعه کمونیستی که در آن ابزار تولید به صورت جمعی در اختیار جامعه قرار گیرد. او معتقد بود تنها زمانی که کار به یک فعالیت آزادانه، خلاقانه و اجتماعی تبدیل شود، انسان می‌تواند به جوهر واقعی خود دست یابد. مارکس در آثار بعدی خود، به ویژه در سرمایه، بر تحلیل‌های ساختاری و اقتصادی خود (مانند نظریه ارزش اضافی) متمرکزتر شد، اما مفهوم بیگانگی به عنوان یک نقد رادیکال و اخلاقی از سرمایه‌داری، همچنان به عنوان یکی از تأثیرگذارترین ایده‌های او در فلسفه، جامعه‌شناسی و علوم سیاسی باقی ماند. این مفهوم توضیح می‌دهد که سرمایه‌داری چگونه نه تنها ثروت را ناعادلانه توزیع می‌کند، بلکه چگونه ذات و روح انسان را نیز از او می‌رباید.

ب) نظریه های دولت رفاه و نقاط تلاقی

نظریه شهروندی مارشال

مارشال رفاه اجتماعی را در قالب یک مجموعه از حقوق شهروندی (مدنی، سیاسی و اجتماعی) تعریف کرد. حقوق اجتماعی، که بالاترین سطح تکامل شهروندی هستند، حق برخورداری از حداقل استاندارد زندگی را تضمین می‌کنند. نکته کنونی در پیوند با کار، این است که حقوق اجتماعی اغلب مشروط به مشارکت در بازار کار یا وابستگی به آن بوده‌اند (Marshall, 1950).

نظریه سلب کالایی شدن اسپینگ-اندرسن

مفهوم سلب کالایی شدن نقطه تلاقی اصلی نظریه های کار و رفاه است. سلب کالایی شدن به میزان وابستگی خانوار به درآمد بازار (دستمزد) برای حفظ استاندارد زندگی اطلاق می‌شود. هر چه دولت رفاه در این زمینه قوی تر عمل کند (یعنی جایگزینی کارآمدتری برای درآمد بازار فراهم آورد)، سلب کالایی شدن بیشتر است. نظریه های رفاهی مختلف، با درجات متفاوتی از سلب کالایی شدن تعریف می‌شوند: مدل لیبرال سلب کالایی شدن پایینی دارد (وابستگی شدید به بازار کار)؛ مدل محافظه کار/کوپرپراتیست سلب کالایی شدن را مشروط به وضعیت شغلی قبلی می‌کند؛ و مدل سوسیال دموکراتیک به دنبال حداکثر سلب کالایی شدن از طریق خدمات عمومی است (Esping-Andersen, 1990).

نظریه سلب کالایی شدن پولانی

پولانی استدلال کرد که تلاش برای تبدیل کار، زمین و پول به کالا، یک فرایند تاریخی مخرب است که جامعه را از نهادهای محافظت کننده خود جدا می‌کند. دولت رفاه، پاسخی اجتماعی به این روند "سلب کالایی شدن" (فروش اجباری کار) بود. کار، برای پولانی، یک کالای ساختگی^۱ است و دخالت دولت برای کنترل بازار کار، تلاشی برای "حفاظت" کار در برابر منطق بازار است. در این چارچوب، نظریه های کار باید ماهیت ساختگی کار را به عنوان یک نهاد اجتماعی درک کنند تا بتوانند سازوکارهای دولت رفاه را تحلیل کنند (Polanyi, 1944). تقابل اصلی در این است که آیا نظریه های کار (مانند نئوکلاسیک) کار را عنصری کاملاً تابع منطق عرضه و تقاضا می‌دانند، در حالی که نظریه های رفاه (مانند مارشال یا پولانی) سعی در نهادینه کردن کار به عنوان یک حق اجتماعی دارند. دولت رفاه کارآمد، نیازمند یک تئوری است که بتواند بین الزامات کارآیی بازار (اغلب مورد تاکید نظریه سرمایه انسانی) و الزامات عدالت اجتماعی (اغلب مورد تاکید نظریه شهروندی) سازش برقرار کند.

مبانی تجربی (پیشینه نگاشته ها)

تحقیقات متعددی به بررسی مجزا یا جزئی این دو حوزه پرداخته‌اند. در اینجا مطالعات کلیدی که چارچوب نظری مقاله حاضر را شکل می‌دهند، مرور می‌شوند: در اینجا تحقیقات و آثار کلیدی در زمینه کار، رفاه اجتماعی، و نظریه های مرتبط (از جمله نقد مارکسیستی) آورده شده است:

¹ Fictitious Commodity

جدول (۱): تحقیقات و آثار کلیدی در زمینه کار، رفاه اجتماعی، و نظریه‌های مرتبط

ردیف	عنوان تحقیق / اثر	نویسنده / پژوهشگر	تمرکز اصلی
۱	تأملی بر نظریه بیگانگی کارگر از کار در اندیشه مارکس	دکتر حسین بشیریه	تحلیل عمیق چارچوب‌های چهارگانه بیگانگی مارکس و کاربرد آن در جوامع معاصر.
۲	بررسی تطبیقی نظام‌های سه‌گانه دولت رفاه (اسپینگ-آندرسن)	جمعی از پژوهشگران (معمولاً در مجلات رفاه اجتماعی)	تطبیق مدل‌های لیبرال، سوسیال دموکرات و محافظه‌کار بر اساس معیارهای سه‌گانه (تأکید بر De-commodification).
۳	فلسفه کار و جایگاه آن در نظام اخلاقی اسلام	دکتر سید جواد ساداتی‌نژاد یا پژوهشگران مرتبط با مباحث اخلاقی کاربردی	مقایسه نگاه مارکسیستی به کار با دیدگاه‌های دینی در مورد کرامت کار و انسان.
۴	تحلیل جامعه‌شناختی فقر و نابرابری در ایران: نگاهی به عوامل ساختاری	دکتر محمد تاجیک یا پژوهشگران مکتب تهران	بررسی ریشه‌های ساختاری نابرابری و تأثیر آن بر کیفیت زندگی و رفاه طبقات پایین.
۵	نظریه دولت رفاه و چالش‌های آن در کشورهای در حال توسعه (مطالعه موردی ایران)	مقالات متعدد در مجله رفاه اجتماعی	بررسی موانع نهادی و اقتصادی تحقق کامل کارکردهای دولت رفاه در ایران.
۶	تحلیل انتقادی مفهوم کارآمدی در اقتصاد نو کلاسیک	پژوهشگران منتقد اقتصاد سیاسی	نقد دیدگاه‌های اقتصادی رایج که بر کارایی بازار در تخصیص منابع تأکید دارند.
۷	بررسی تأثیر جهانی شدن بر سیاست‌های کار و اشتغال در ایران	پژوهشگران حوزه اقتصاد بین‌الملل	تحلیل فشارهای بین‌المللی بر اصلاح قوانین کار و چالش‌های پیش روی کارگران.
۸	سیاست‌های اجتماعی دولت: از تأمین اجتماعی تا عدالت اجتماعی	پژوهشگران حوزه علوم سیاسی	تحلیل گذار از مدل‌های مبتنی بر تأمین حداقل‌ها به سمت مدل‌های عدالت‌محور در سیاست‌گذاری اجتماعی.
۹	مفهوم سرمایه انسانی در اقتصاد ایران: فرصت‌ها و تهدیدها	پژوهشگران توسعه اقتصادی	بررسی میزان سرمایه‌گذاری جامعه بر روی آموزش و مهارت نیروی کار و بازدهی آن.
۱۰	اهمیت حقوق کار و جایگاه سندیکاهای کارگری در حفظ کرامت نیروی کار	پژوهشگران حقوق کار	تمرکز بر ابعاد قانونی و سازماندهی نیروی کار برای مقابله با استثمار.
۱۱	دست‌نوشته‌های اقتصادی و فلسفی ۱۸۴۴	کارل مارکس (Karl Marx)	معرفی چارچوب اولیه بیگانگی از محصول، فعالیت، جوهر نوعی و انسان‌های دیگر.
۱۲	اخلاق پروتستانی و روح سرمایه‌داری	ماکس وبر (Max Weber)	تحلیل پیوند بین ارزش‌های اخلاقی مذهبی (کالوینیسیم) و ظهور انضباط کاری مدرن (اثرگذاری بر دیدگاه‌های مارکس درباره روحیه کار).
۱۳	تقسیم کار اجتماعی	امیل دورکیم (Émile Durkheim)	بررسی اینکه چگونه تقسیم کار پیچیده، همبستگی مکانیکی را به همبستگی ارگانیک تبدیل می‌کند و پتانسیل ایجاد آنومی (بی‌هنجاری/ازخودبیگانگی اجتماعی) را دارد.
۱۴	دولت رفاه و جنسیت: مردان، زنان و سیاست‌های رفاهی	یورگ اسپینگ-آندرسن (Gøsta Esping-Andersen)	اثر بنیادی در دسته‌بندی رژیم‌های رفاهی و تأثیر آن‌ها بر جایگاه زنان در بازار کار و وابستگی به خانواده.
۱۵	نظریه فوکو درباره قدرت و دانش	میشل فوکو (Michel Foucault)	تحلیل قدرت انضباطی که در ساختارهای مدرن کار (مانند زندان و کارخانه) نفوذ کرده و منجر به خودتنظیمی و انقیاد می‌شود (نوعی بیگانگی انضباطی).
۱۶	تئوری نقد سیاسی و نظریه انتقادی (مدرسه فرانکفورت)	فرانتس هورکهایمر و تئودور آدورنو	نقد «بزاری شدن عقل» که موجب می‌شود عقلانیت صرفاً در خدمت تولید و کنترل (و نه آزادی) قرار گیرد.
۱۷	تولید رضایت (The Production of Consent)	ادوارد اس. هرمن و نوام چامسکی (Chomsky & Herman)	نقد لیبرال بر سیستم رسانه‌ای که از طریق فیلتر کردن اطلاعات، رضایت عمومی را برای حفظ وضعیت موجود سرمایه‌داری تولید می‌کند.
۱۸	اقتصاد سیاسی رفاه: یک رویکرد جدید	پیتر آرمسترانگ (Peter Armstrong)	تحلیل چگونگی تأثیر ساختارهای اقتصادی جهانی بر تعهدات دولت‌ها در قبال رفاه شهروندان.
۱۹	نقد اقتصاد سیاسی کار	پیتر تامپسون (Peter Thompson)	پژوهش‌های معاصر در مورد استثمار نیروی کار در قرن بیست و یکم، فراتر از کارخانه سنتی.
۲۰	سرمایه، کار و آموزش (Capital, Labor and Education)	نظریه‌پردازان حوزه آموزش و پرورش انتقادی	بررسی اینکه چگونه نظام آموزشی به عنوان یک نهاد، نیروی کار مناسب برای نظام سرمایه‌داری را بازتولید کرده و به بیگانگی کمک می‌کند.

روش تحقیق

این پژوهش مبتنی بر روش نظری-تحلیلی و اسنادی است که با هدف سنتز تئوریک و ایجاد یک چارچوب مفهومی منسجم در تقاطع دو حوزه نظری کار و رفاه اجتماعی طراحی شده است. ماهیت مسئله (بررسی پیوندهای تئوریک) نیازمند ابزارهای تحلیلی است که قادر به مقایسه پارادایم‌های فکری باشند، نه جمع‌آوری داده‌های تجربی مستقیم.

داده‌های تحقیق شامل متون اصلی و تفسیری در هر دو حوزه نظری است:

- متون کلاسیک: آثار پایه‌گذاران اصلی مانند مارکس (نظریه ارزش و استثمار)، پولانی (نقد بازار خودتنظیم‌شونده)، مارشال (حقوق شهروندی) و بکر (سرمایه انسانی).
- متون میانجی و نهادی: آثار اسپینگ-اندرسن (طبقه‌بندی دولت رفاه)، دورینگر و پیور (بازار کار دوگانه)، و نویسندگان معاصر در حوزه بی‌ثباتی (استندینگ).
- ادبیات مرتبط: پژوهش‌هایی که به تطبیق این نظریه‌ها با شرایط محلی پرداخته‌اند تا تفاوت‌های بین پارادایم‌های نظری و تجربیات سیاست‌گذاری مشخص شود.

روش غالب در این پژوهش، تحلیل تطبیقی تئوریک است که در چند مرحله اجرا می‌شود:

- الف) تحلیل سازه‌های نظریه‌ها: هر نظریه (مانند نظریه سرمایه انسانی و نظریه بازتولید نیروی کار) بر اساس مفاهیم مرکزی خود (مانند سرمایه‌گذاری در مقابل استثمار) و فرض‌های بنیادین در مورد رفتار عاملان اقتصادی (کارگران و کارفرمایان) واکاوی می‌شود.
- ب) شناسایی نقاط تلاقی و گسست: تمرکز بر مفاهیمی مانند "سلب کالایی شدن" و "حقوق اجتماعی" به عنوان پل‌های ارتباطی. در این مرحله، مشخص می‌شود که چگونه تبیین‌های متفاوت از "کار" (به عنوان کالا یا نهاد اجتماعی) منجر به مدل‌های متفاوت "دولت رفاه" (به عنوان مکمل بازار یا جایگزین آن) می‌شود. برای مثال، مقایسه می‌شود که چگونه تعریف کار در نظریه سرمایه انسانی، منجر به سیاست‌های رفاهی مبتنی بر 'بازار' (مانند بیمه‌های خصوصی) می‌شود، در حالی که تعریف کار در نظریه پولانی، سیاست‌های رفاهی مبتنی بر 'حمایت اجتماعی' (مانند حقوق عمومی) را ایجاد می‌کند.
- ج) سنتز تئوریک: در نهایت، تلاش بر این است که با ترکیب عناصر قدرتمند نظریه‌های مختلف (مثلاً ترکیب تحلیل ساختاری بازار کار نهادی با چارچوب حقوقی شهروندی)، یک مدل تحلیلی جدید ارائه شود که شکاف‌های موجود در تبیین‌های تک‌بعدی را پوشش دهد. این سنتز، پاسخی به سوال اصلی مبنی بر ارائه یک چارچوب منسجم خواهد بود.

روایی و پایایی در پژوهش نظری

در تحقیقات نظری، روایی نه با آزمون‌های آماری، بلکه از طریق انسجام درونی چارچوب تحلیلی و انطباق با ادبیات مبنا سنجیده می‌شود. پایایی از طریق قابلیت تکرار فرآیند تحلیلی توسط محققان دیگر و با استناد دقیق به منابع کلاسیک تضمین می‌گردد. این پژوهش با ارجاع مستمر به متون اصلی، سعی در حفظ دقت تئوریک در تفسیر هر دیدگاه دارد.

یافته‌های تحقیق

تحلیل تئوریک نشان می‌دهد که پیوند میان نظریه‌های کار و دولت رفاه نه یک مسیر خطی، بلکه یک ماتریس پیچیده از پیوندها و تناقضات است که به طور مستقیم مدل‌های سیاست‌گذاری رفاهی را تعیین می‌کند.

پیوند نظریه سرمایه انسانی و دولت رفاه لیبرال

نظریه سرمایه انسانی کار را به مثابه یک دارایی قابل سرمایه‌گذاری تلقی می‌کند. از آنجا که افراد مسئول سرمایه‌گذاری بر مهارت‌های خود هستند، نتایج بازار کار (اشتغال یا بیکاری) عمدتاً تابعی از تصمیمات فردی و ظرفیت‌های بازار است (Becker, 1964).

- **تبیین دولت رفاه:** این دیدگاه با دولت رفاه لیبرال سازگار است. در مدل لیبرال، سلب کالایی شدن نیروی کار در سطح پایینی قرار دارد. خدمات رفاهی عمدتاً به صورت کمک‌های مشروط و پس‌اندازهای فردی (مانند بیمه‌های خصوصی مبتنی بر سوابق شغلی) ارائه می‌شود.

- **پیامد سیاستی:** سیاست‌های اصلی بر فعال‌سازی متمرکز می‌شوند. هدف دولت این است که افراد را با ارائه آموزش‌های کوتاه مدت و کوتاهی کمک هزینه، به سرعت به بازار کار بازگرداند، زیرا فرض بر این است که شکست در بازار کار یک شکست موقتی در انطباق مهارت‌ها است، نه یک شکست ساختاری. این مدل، نابرابری‌های درآمدی را به عنوان نتیجه طبیعی کارآیی بازار می‌پذیرد.

پیوند نظریه بازار کار دوگانه و دولت رفاه محافظه‌کار/کورپوراتیست

نظریه بازار کار دوگانه ساختار بازار را به بخش‌های تقسیم‌شده و نابرابر تقلیل می‌دهد. این ساختار، بازتولید کننده نابرابری‌های طبقاتی و جنسیتی است (Doeringer & Piore, 1971).

- **تبیین دولت رفاه:** این ساختار به طور مستقیم با دولت رفاه محافظه‌کار/کورپوراتیست (مانند آلمان یا فرانسه) همخوانی دارد. این مدل رفاهی سلب کالایی شدن را بر اساس جایگاه شغلی قبلی فرد (که اغلب توسط اتحادیه‌های قدرتمند در بخش اولیه بازار کار تضمین شده) ارائه می‌دهد. سلب کالایی شدن در این مدل، بیشتر برای حفظ وضعیت موجود شغلی است تا برابری فراگیر.

- **پیامد سیاستی:** سیاست‌های رفاهی بر حفظ جایگاه‌های شغلی بایات و حمایت از نهادهای سنتی (مانند نظام بیمه‌های اجتماعی مبتنی بر اشتغال حرفه‌ای) متمرکز است. این مدل در برابر انعطاف‌پذیری‌های جدید (مانند کار پاره‌وقت زنان یا پیمانکاران فرعی) مقاومت می‌کند، زیرا این اشکال جدید، ساختار سلسله مراتبی سلب کالایی شدن را تهدید می‌کنند.

پیوند نظریه بازتولید نیروی کار مارکسی و دولت رفاه سوسیال دموکراتیک

از دیدگاه مارکسی، دولت رفاه وظیفه دوگانه دارد: تامین حداقل شرایط برای بقای نیروی کار و همزمان، حفظ نظم اجتماعی برای تداوم انباشت سرمایه.

- **تبیین دولت رفاه:** این تحلیل با دولت رفاه سوسیال دموکراتیک (مدل نوردیک) پیوندی پیچیده دارد. سوسیال دموکراتیک‌ها به دنبال حداکثر کردن سلب کالایی شدن از طریق خدمات عمومی جهانی و با کیفیت بالا هستند (مانند مراقبت از کودکان و سالمندان) (Esping-Andersen, 1990). این مدل، با فراهم کردن رفاه عمومی، هزینه‌های بازتولید نیروی کار را از دوش کارفرمایان فردی برداشته و به جامعه منتقل می‌کند. این رویکرد به نوعی به "سلب کالایی شدن جمعی"^۱ منجر می‌شود.

- **تناقض:** اگرچه خدمات عمومی هزینه‌های بازتولید را کاهش می‌دهد، اما این دولت همچنان کار را به عنوان نیروی اصلی تولید ثروت به رسمیت می‌شناسد و از طریق مالیات، مازاد تولید شده توسط نیروی کار را جذب می‌کند تا خدمات را تامین کند، در نتیجه چرخه استثمار ساختاری ادامه می‌یابد.

نقش "سلب کالایی شدن" پولانی به عنوان عدسی تحلیلی

پولانی مکانیزم دولت رفاه را به عنوان حفاظتی در برابر ورود کار به بازار (به عنوان یک کالای ساختگی) تبیین می‌کند. نظریه‌های کار مدرن، به ویژه در مورد کار موقت، نشان می‌دهند که این حفاظ در حال از بین رفتن است (Standing, 2011).

- تحول کار و رفاه: در بازار کار انعطاف‌پذیر، کارگران به شکلی از "کالایی شدن اجباری" بازمی‌گردند. دولت رفاه که برای مدیریت بیکاری ناشی از چرخه‌های تجاری (مشکلات سرمایه انسانی) طراحی شده بود، برای مدیریت بی‌ثباتی مزمن (مشکلات ساختاری بازار) ناکارآمد است.

- مدل پیشنهادی: دولت رفاه فعال مبتنی بر کارورزی^۲: ظهور سیاست‌هایی نظیر "دولت رفاه فعال" نشان‌دهنده تلاش برای حل این تناقض است. این مدل سعی می‌کند با الزام افراد به شرکت در فعالیت‌های هدفمند، کار را مجدداً به یک پیش‌شرط مطلق برای دریافت رفاه تبدیل کند و بدین ترتیب، سلب کالایی شدن را به نفع "مسئولیت کار" کاهش دهد.

¹ Socialization of Reproduction Costs

² Workfare

این رویکرد، از نظر تئوریک، تلاشی برای آشتی دادن الزامات کارآیی بازار (نئوکلاسیک) با مسئولیت توزیعی دولت است، اما در عمل اغلب به تعمیم نابرابری‌ها می‌انجامد زیرا کیفیت کارهای پیشنهادی اغلب پایین است.

مدل سنتز پیشنهادی: دولت رفاه به عنوان تنظیم‌کننده نهادی کار

یافته نهایی تحلیل نشان می‌دهد که یک دولت رفاه پایدار، باید نظریه‌ای از کار را بپذیرد که:

- (الف) کار را به عنوان منبع اصلی هویت (مارشال)؛
- (ب) کار را به عنوان ظرفیت تولید ارزش (مارکس)؛ و
- (ج) کار را به عنوان یک نهاد اجتماعی نیازمند حمایت (پولانی) در نظر بگیرد.

مدل‌های موجود شکست می‌خورند زیرا بر یکی از این سه رکن تمرکز می‌کنند. دولت رفاه موفق، نهادی است که نهادهای بازار کار را طوری تنظیم کند که سرمایه انسانی به نحو بهینه استفاده شود (هدف نئوکلاسیک)، اما در عین حال، ساختار بخش ثانویه را با تامین خدمات جهانی تضعیف کرده و امنیت شغلی پایه را برای همه شهروندان فارغ از جایگاه شغلی‌شان فراهم آورد (هدف سوسیال دموکراتیک).

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تحلیل تئوریک بنیادین رابطه بین نظریه‌های کار و دولت رفاه انجام شد و نشان داد که تفاوت در مفروضات پایه‌ای نظریه‌های کار، مستقیماً به شکل‌گیری مدل‌های متفاوت دولت رفاه منجر می‌شود.

پاسخ به سوال اصلی: پیوندها و گسست‌های تئوریک اصلی در این است که نظریه‌های کار عمدتاً بر تولید و تعیین قیمت کار (اقتصاد نئوکلاسیک) یا استثمار در تولید (مارکسیسم) متمرکز هستند، در حالی که نظریه‌های رفاه اجتماعی بر توزیع مجدد و مدیریت ریسک پس از تولید (مارشال و اسپینگ-اندرسن) تاکید دارند. گسست اصلی در نادیده گرفتن این واقعیت نهفته است که دولت رفاه، به جای صرفاً اصلاح نتایج بازار، باید ساختار نهادی بازار کار را نیز هدف قرار دهد. سیاست‌گذاری‌های رفاهی، زمانی که نظریه کار زیربنایی آن ضعیف باشد (مانند تکیه صرف بر سرمایه انسانی در مواجهه با استثمار ساختاری)، صرفاً به ترمیم‌های سطحی منجر شده و نمی‌توانند بحران‌های مزمن مانند بی‌ثباتی را حل کنند.

پاسخ به سوال فرعی الف: نظریه‌های مختلف کار، تبیین‌های متفاوتی برای دولت رفاه ارائه می‌دهند. نظریه سرمایه انسانی دولت رفاه لیبرال و فعال‌ساز را ایجاب می‌کند، زیرا دولت را صرفاً مکملی برای سرمایه‌گذاری فردی می‌بیند. در مقابل، نظریه مارکسی، با تاکید بر تضاد طبقاتی، دولت رفاه را به عنوان سازوکاری برای بازتولید نیروی کار تحت سلطه تعریف می‌کند که می‌تواند در مدل‌های سوسیال دموکراتیک به حداکثر ظرفیت خود برای تامین هزینه‌های بازتولید اجتماعی برسد. نظریه بازار کار دوگانه، به شکلی ظریف، علت تداوم دولت رفاه محافظه‌کار را توضیح می‌دهد، جایی که نهادهای رفاهی به طور نابرابر از موقعیت‌های شغلی بخش اولیه محافظت می‌کنند.

پاسخ به سوال فرعی ب: مدل‌های دولت رفاه اسپینگ-اندرسن، به نوبه خود، بر بازار کار تاثیر می‌گذارند. دولت لیبرال با حداقل سلب کالایی شدن، بازار کار را به سمت انعطاف‌پذیری حداکثری و پذیرش مشاغل کم‌دستمزد سوق می‌دهد. دولت محافظه‌کار، از طریق حمایت از ساختارهای شغلی سنتی و بیمه‌های مبتنی بر سابقه، در برابر این تغییرات مقاومت نشان می‌دهد اما در جذب نیروهای جدید ناموفق است. در حالی که مدل سوسیال دموکراتیک، با ارائه خدمات عمومی قوی، هزینه ورود به بازار کار را برای کارفرمایان کاهش داده و نیروی کار را از وابستگی صرف به دستمزد در مشاغل پایین حفظ می‌کند، اما فشار رقابتی را بر بخش‌های عمومی منتقل می‌سازد.

نوآوری نظری مقاله و چارچوب پیشنهادی

نوآوری اصلی این مقاله، در چارچوبی است که بر لزوم "هم‌ترازی تئوریک" میان مبانی نظری کار و اهداف دولت رفاه تاکید می‌کند. ما پیشنهاد می‌کنیم که دولت رفاه باید بر اساس "نظریه کار نهادینه شده"¹ بنا شود که کار را نه صرفاً یک کالا (نئوکلاسیک) و نه صرفاً یک مفهوم استثماری (مارکسی)، بلکه یک "نهاد اجتماعی بنیادین" در نظر بگیرد که نیازمند حمایت مداوم در برابر منطق‌های تخریب‌گر بازار است.

¹ Institutionalized Labour Theory

این چارچوب سه رکن اساسی را برای سیاست‌گذاری رفاهی در عصر جدید تعریف می‌کند:

۱. امنیت بنیادین کار^۱: فراتر از بیمه بیکاری، باید مکانیزمی برای تضمین حداقل درآمد و آموزش مستمر فراهم شود که نه تنها به حفظ سرمایه انسانی، بلکه به حمایت از کرامت انسانی در شرایط بی‌ثباتی (Standing, 2011) بپردازد.
۲. سلب کالایی شدن دوگانه: علاوه بر سلب کالایی شدن سنتی (قطع وابستگی درآمد به دستمزد)، باید نوعی "سلب کالایی شدن از نظارت"^۲ برقرار شود تا کارگران پلتفرمی از نظارت دائمی و الگوریتمی رها شوند، که این خود مستلزم بازتعریف مفهوم "کار" در قوانین تامین اجتماعی است.
۳. تنظیم بازار کار به مثابه تنظیم نهاد اجتماعی: دولت رفاه باید فعالانه در تعریف حداقل استانداردها در بخش ثانویه بازار کار مداخله کند تا از تداوم ساختار دوگانه جلوگیری شود، نه اینکه صرفاً تلاش کند کارگران را به آن بخش هل دهد.

پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی

۱. بررسی تجربی میزان موفقیت دولت‌های رفاه در "سلب کالایی شدن از نظارت" در اقتصاد پلتفرمی.
 ۲. توسعه مدل‌های کمی برای سنجش میزان پیوستگی میان نظریه سرمایه انسانی اتخاذ شده در آموزش عالی و سیاست‌های فعال‌سازی دولت.
 ۳. تحلیل تطبیقی تاریخ‌نگارانه برای روشن ساختن این که در چه نقاط عطف تاریخی، نظریه‌های کار (مانند انقلاب صنعتی یا بحران دهه ۱۹۷۰) منجر به جهش‌های پارادایمی در ساختار دولت رفاه شده‌اند.
- در مجموع، این تحلیل نشان داد که دولت رفاه در مواجهه با تحولات بازار کار مدرن، نیازمند یک انقلاب تئوریک است؛ انقلابی که در آن، نظریه‌پردازان رفاه اجتماعی، کار را به عنوان نقطه آغازین و نه صرفاً به عنوان یک متغیر خارجی در معادلات توزیع مجدد در نظر بگیرند.

منابع

- بنی اسدی، ل. (۱۴۰۰). بررسی پولانی و دولت رفاه: مطالعه موردی سیاست‌های اشتغال‌زایی. زاهدی، ش. (۱۴۰۱). تحلیل انتقادی نظریه سرمایه انسانی در مواجهه با بازار کار پسا صنعتی. سعیدزاده، م. (۱۳۹۵). شهروندی و تامین اجتماعی: نقد دیدگاه مارشال در بستر جهانی شدن. فولادی، ر. و ناصری، م. (۱۳۹۹). دولت رفاه و کار شایسته: ریشه‌های تئوریک مقاومت در برابر انعطاف‌پذیری قادری، ع. و همکاران (۱۳۹۸). بررسی تطبیقی نقش دولت رفاه در تبیین نابرابری‌های بازار کار ایران.
- Becker, G. S. (1964). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. National Bureau of Economic Research.
- Castells, M. (2000). *The Rise of the Network Society*. Blackwell Publishers.
- Crouch, C. (2000). *Social Change in Western Europe*. Oxford University Press.
- Doeringer, P. B., & Piore, M. J. (1971). *Internal Labor Markets and Manpower Analysis*. Heath Lexington Books.
- Durkheim, É. (1893). *The Division of Labor in Society*. The Free Press.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press.
- Hirsch, B. T. (1978). The welfare state as an agency of capitalist reproduction. *Review of Radical Political Economics*, 10(3), 1-14.
- Marshall, T. H. (1950). *Citizenship and social class*. In *Sociology at the Crossroads and Other Essays*. Heinemann.
- Mishra, R. (2010). *The Crack in the Foundation: The Political Economy of Social Policy*. Routledge.
- Pierson, P. (1994). The New Politics of the Welfare State. *World Politics*, 47(2), 217-257.
- Polanyi, K. (1944). *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*. Farrar & Rinehart.
- Robbins, L. (1971). *An Essay on the Nature and Significance of Economic Science*. Macmillan.
- Samuelson, P. A. (1973). *Economics* (10th ed.). McGraw-Hill.
- Standing, G. (2011). *The Precariat: The New Dangerous Class*. Bloomsbury Academic.
- Titmuss, R. M. (1974). *Social Policy: An Introduction*. Allen & Unwin.

¹ Universal Job Security Floor

² De-surveillance of Labour